NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE: LEPHEPHE LA II
SEPEDI FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

TLHAHLO YA GO SWAYA
MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 2½ Meputso: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA A PADI

MPEPELE, J.M. 2014 – *BADIMO BA BOLETŠE*

POTŠIŠO YA 1

SETSOPOLWA A

1.1 1.1.1 Thabišo

1.1.2 O bogale
Mokgekolo MmaPilošamadiba o tšama a kgopša ke lefela ka ge a tlošitšwe ka diethiethi ke Kgoši Pilošamadiba.

1.1.3 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
- Pefelo
  Kgoši Pilošamadiba o befetšwe ka ge Mothofela le MmaPilošamadiba ba se ba mmotše ka ketelo ya barongwa ba Kgoši Manamela.

1.1.4
- O befedišitšwe ke Bahlaloga ba go nyaka go nyala morwedi wa gagwe etšwe yena a kwane le Kgoši Tsweke gore bana ba bona ba tla nyalana.
- Ga go na motho yo a mmoditšego ka ketelo ya Bahlaloga ba go tlo nyaka go nyala Thabišo.

1.1.5
- MmaPilošamadiba o a lla ka ge Kgoši Pilošamadiba a mo omantše a ba a mo raka mo a bego a le gona.
- Thabišo o a lla ebile o a idibala ge a kwa gore tatagwe ga a kwane le taba ya gore a nyalane le morwa wa Kgoši Manamela.

1.1.6 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
- Kwelobohloko
  Ka ge Kgoši Pilošamadiba a se na taba le maikutlo a morwedi wa gagwe yena a lebeletše go phethagatša kwano ya gagwe le mohu Kgoši Tsweke.

1.1.7 Ga ke dumele.
- Phekgogo e tšweletšwa ke tiragalo ya Ditau ya go imiša Mpimpi etšwe mohu tatagwe a laetše gore a nyale Thabišo.
- Setsopolwa se se šweletša legato la thulano.

IEB Copyright © 2024

SETSOPOLWA B

1.1.8
- Go anega ditiragalo tša sengwalo
  Nthuše o boela gagabo ka ge Ditau a kgomaretše Thabišo yena a le bodutung.
- Go utolla dimelo tša baanegwa
  Ditau o na le maikarabelo, o hlokometše Thabišo ka ge a le mmeleng.
- Go utolla maikutlo a baanegwa
  Maikutlo a Ditau ke a lethabo o thabišitšwe ke ngwana yo ba mo letetšego le bophelo bjo botse bja gagwe le Thabišo/ Manyami – Nthuše o nyamile ka ge Ditau a se sa na taba le yena.

1.1.9 Tlemollo ya lehuto/Tlemollolehuto.
- Nthuše o boela gagabo. Thabišo o nyalana le Ditau ebile o a ima.

1.1.10
- Dikgomo tša go nyala Nthuše di begetšwe badimo pele di yo nyala Nthuše tša retwa ke rakgadi wa Ditau .
- Dikgomo tša magadi le bagapi ba tšona di ile tša hlaselwa ke motšhitšhi wa dinose tša tšhaba di lebile motseng wa Kgoši Pilošamadiba.
- Dinama tšeo di bego di apeetšwe batho ba go šala ka gae ge baromiwa ba sa ile go nyalela Ditau, di ile tša gana go butšwa go fihlela ba thušwa ke ngaka Ngwetšana.

1.1.11 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Ba ka phela gabotse go ya go ile ka ge Ditau a hlatšišitšwe tšohle tšeo a bego a di lešitšwe.
- Nthuše a ka hufagela Ditau le Thabišo a leka go ba lweša gore ba kgaogane yena a boelane le Ditau.

1.1.12 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
- Mongwadi o atlegile ka ge rena babadi re be re gopola gore Ditau a ka se tsoge a dumetše go nyalana le Thabišo ka ge a be a re o a mo nkgela efela ba nyalane ba phela gabotse.
- Rena babadi re be re se ra letela go bona lapa la mošate wa Bakone le boelane, boRašuwa ba boile gae ba swarelane, go rena moya wa khutšo ke šebešebeng.

IEB Copyright © 2024

POTŠIŠO YA 2

2.1 **Kalotaba**

Kalotaba ke matseno a ditaba tša sengwalo. Seripeng se sa thulaganyo go tšweletšwa baanegwa le tswalano ya bona, tikologo, nako, lefelo le bothata

- Kgoši ya Bakone, Kgoši Tsweke ge a hlokofala o tlogela molaetša wa gore Ditau o swanetše go nyala Thabišo morwedi wa mokgotse wa gagwe Kgoši Pilošamadiba pele a ka tsokama setulo sa bogoši.
- Ditiragalo di diragala mošate wa Bakone, mošate wa Babinašoro le mošate wa Bahlaloga.
- Bontši bja ditiragalo di dikologa godimo ga Ditau morwa mohu Kgoši Tsweke le Komanyi, le Thabišo morwedi wa Kgoši Pilošamadiba yo Ditau a mo hlaswago.
- Tikologo ke ya segologolo ka ge banna ba sa apara ditsiba le makgeswa.

2.2 **Semelo sa Komanyi**

Semelo sa moanegwa se lebane le maitshwaro a gagwe. Wo ke mokgwa wo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka mo mongwadi a mo tšweleditšego pading. Semelo sa moanegwa se tšweletšwa ke ditiro le dipolelo tša moanegwa, baanegwa ba bangwe ba reng ka yena, mongwadi o reng ka yena le leina la moanegwa.

Ditiro le dipolelo tša gagwe

O na le lerato

O fela a gopotša Ditau gore ge a sa nyale Thabišo setulo sa gagwe se tlo lewa ke bjelele a se lebeletše. Ge Ditau a gana go nyala Thabišo o mo lemoša kotsi ya go se sekegele lentšu la mohu tsebe.

- O na le maele a mabotse
  Komanyi o eletša Ditau gore a sekegele lentšu la tatagwe tsebe ka go tseba ditlamorago tša gona. O mo lemoša gore namakgapeletšwa e phuma pitša, gape a se lebale gore lentšu la mohu ga le tshelwe.
- O bogale ebile ga a rapeletše.
  O re Bakone ba tlogele Ditau ka ge e le ngwana maganagobotšwa. O mmotša serokaphatla gore badimo ga ba bapale.
- Mosadi wa go swara thipa ka bogaleng.
  O ithwala ka sebele go ya ga Kgoši Pilošamadiba go ikgopelela sego sa meetse ka noši a re Bakone ba tla bona gore thetho yela ga se a e aparela lefela.
  O romela barongwa ga Kgoši Pilošamadiba go nyalela Ditau mosadi le ge Ditau a sa kwane le taba yeo.
  Komanyi o nyaka ngaka ya Kgoši Tsweke gore e tle e fokafoke mošate wa Bakone le go hlatšiša Ditau tšeo a di llego.

IEB Copyright © 2024

Mongwadi o reng ka yena

- O mo tšweletša e le motho wa pelo ye nnyane.
  Komanyi ge a kgopišegile o a lla.
  O rile go se kwane le Ditau ka dipolelo a tsena ka mokutwaneng mo a ilego a šipha ka megokgo.
- O rata nnete.
  Rašuwa ge a mmiditše a kgopela tshwarelo o mmotša gore ga se yena mogolonoši o tla efa dihlogo tša kgoro ya Bakone.
  O be a sa rate go ahlola ditaba sepitša goba go tšea lehlakore la go thaba ge Kgokolo a re dikgomo di boele šakeng ka ge a tseba gore Ditau o swanetše go nyala Thabišo.

Kabo ya meputso:

Teori
Dintlha

IEB Copyright © 2024

POTŠIŠO YA 3

TIKOLOGO

Tikologo ya sengwalo ke lefelo la ditiragalo tša baanegwa ka nako ye e rilego. Go na le tikologo ya sebjalebjale le ya segologolo. Tikologo ya sengwalo e lebane le nako le felo. Mongwadi o tšweletša nako ye ditiragalo di diregago ka yona (sebjalebjale goba segologolo) mola le felo e le mo ditiragalo di diregago gona.

Tikologo ya Badimo ba boletše ke ya segologolo

- Dinaga di bušwa ke magoši
  Mohu Kgoši Tsweke e be e le Kgoši ya Bakone mola Kgoši Manamela e le Kgoši ya Bahlaloga, Kgoši ya Babinašoro e lego Kgoši Pilošamadiba le Kgoši Ntobe.
- Moaparo ke wa setšo, banna ba apara makgeswa le ditsiba
  Banna ba Kgoši Pilošamadiba ba be ba apere ditsiba le makgeswa ge Kgoši Pilošamadiba a ba laetše go yo nyaka morwedi wa gagwe ka ge ba tseba bogale bja magoši a mangwe bjalo ka Kgoši Manamela.
- Dintwa go lwewa tša marumo le ditšhoša
  Madira a Kgoši Pilošamadiba a hlasela banna ba Kgoši Manamela ba ba ja ka marumo le yena Kgoši Manamela ka sebele o be a na le bona. Banna ba Kgoši Ntobe le ba Kgoši Manamela ba kopane mellwaneng ya metse ya bona ba jana ka marumo.
- Melato e sekwa mošate
  Kgoši Pilošamadiba o laela Mothofela gore ge a ekwa phalafala e lla a iponagatše ka nako kgorong ka ge pitšo yeo e tla be e lebane le yena. Molato wa Sekokomane le mosadi wa gagwe o sekilwe mošate. Molato wa Tšhikatšhiko wa go utswetša Ntinana e rerilwe mošate.
- Go sa sepelwa ka maoto ge go tšewa maeto a matelele
  Kgokolo o etetšana le Ditau ge ba lebile ngakeng ye e tsebjago ke Kgokolo a le noši, ebile ba tšama ba kgapha dikudumela Ditau a bontšha go lapa. Senyama, Makgabo le Ditau ba sepetše leeto le letelele ka ge ba be ba imelwa ke maoto ge ba lebile Matšhikiri go yo bona ngwana wa go makatša wa Nthuše.
- Basadi ba belegela ka magae ba belegišwa ke bakgekolo. Bana ba Nthuše ba go hlokofala ba belegetšwe mošate wa Bakone wa mafelelo o belegetšwe gagaboNthuše.
- Dibjana go šomišwa megopo le dithiswana
  Ge Ditau a kgopetše dijo Tlhatlharipana o mo išetša mogopo wa bogobe le thiswana ya sešebo.
- Phalafala e a šomišwa
  Ge go na le taba mošate setšhaba se bitšwa ka go bududutša phalafala.
- Mosadi o nyalwa ka dikgomonaka.
  Ditau ge nyala go be go hlaolwa dikgomo go mo nyalela.
- Mosadi o nyalelwa lapa
  Mokgekolo Komanyi o roma barongwa go ya ga Kgoši Pilošamadiba go nyala Thabišo le ge Ditau a sa mo rate.
- Motse/Mošate wa Kgoši Tsweke
  Ke fao go rerwago ditaba tša Ditau tša gore o swanetše a nyale ga Kgoši Pilošamadiba go ya ka taelo ya mohu tatagwe gomme Ditau o ganana le taba yeo.
- Motse/Mošate wa Kgoši Pilošamadiba

Barongwa ba Kgoši Manamela ba tlile go kgopela sego sa meetse go Kgoši Pilošamadiba. Bona ba hweditše e le gore ba Kgoši Tsweke ba šetše ba ageleditše motšhidi.

- Motse/Mošate wa Kgoši Manamela
  Go ntšhwa banna go ya go Kgoši Ntobe go mo tsebiša gore o a hlaselwa.
- GaMmalebogo kua Magagamatala
  Ditau o išitšwe go Ngaka Ngwetšana go ya go alafša, a phatsiwa a bofelwa ka diemadirile.

Kabo ya meputso:

Teori
Dintlha

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA B DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO

DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO YA 4

4.1 **Poledišano**

Diteng:

Di be mabapi le kotsi ya tirišo ya ditagi.

- Poledišano e tšee sebopego sa maleba.
- Go be le maina a diboledi.
- Go be le maswao a kgorwana ka morago ga seboledi se sengwe le se sengwe.
- Maina a ngwalwe ka letsogong la nngele gomme ditaba di ngwalwe ka letsogong la go ja.
- Bakgathatema ba swarelele go sererwa (kotsi ya tirišo ya ditagi).
- Šomiša mothaladi wo mofsa go laetša seboledi se sengwe le se sengwe se sefsa.
- Laetša ditšhupasefala ka tshwanelo.
- Matseno le mafelelo e be a go goga šedi ya mmadi.

GOBA

4.2 **Ditshwayatshwayo tša puku**

Diteng:

Di be mabapi le puku ye o e badilego ka boripana.

Sebopego le diponagalo/dinyakwa

- Leina la puku.
- Motšweletši / mohlagiši / mogatiši wa puku.
- Leina la khamphani ya kgatišo.
- Seo se hlohleletšago tšweletšo ya ditshwayatshwayo.
- Go ngwalwe ka motho wa pele.
- Go ngwalwe ka lebaka le le fetilego.
- Retšistara le polelo e be tša maleba.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.
- Mmegi a tšweletše maikutlo. Mohlala: A ka hlohleletša barutwana go bala puku ye.
- Go tšweletšwe tše di go kgahlilego/tše di sego tša go kgahla.
- Go tšweletšwe dintlhakgolo ka boripana.
- Kanego ya ditaba ka moka ga e nyakege, go šielwe mmegelwa go ikgopolela.

IEB Copyright © 2024

DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO YA 5

5.1 **Ditaelo**

Diteng:
Di be mabapi le mekgwa ye mebotse ya go bjala mehlare.

- Hlogo e ngwalwe ka ditlhakakgolo.
- Ditaelo di ngwalwe ka mokgwa wa dintlha.
- Ditaelo e be tša maleba.
- Retšistara e be ya maleba.

GOBA

5.2 **Emeile**

Diteng:
Di be mabapi le kaonafatšo ya mekgwa ya go keteka letšatši la bohwa.

- Sebopego le botelele e be tša maleba.
- Atrese ya emeile e be ya moromelwa.
- Hlogo ye e laetšago lebaka la go romela emeile e tšweletšwe.
- Madume/Matseno e be a makopana a semmušo.
- Retšistara le polelo e be tša semmušo.
- Segalo e be sa maleba.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.
- Mafelelo e be boitsebišo bja mongwadi ka botlalo.

Mohlala: Ke nna/Wa lena
Sethosa Matome

Palomoka: 100

IEB Copyright © 2024

RUBRIKI YA GO SWAYA PADI

Dinyakwa	**Kelo** **Meputso [20]**	**O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja go ikgetha.**	**O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja maemo a godimo**	**O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja magareng**	**O fihleletše bokgoni bja motheo**	**Ga go bokgoni**
DITENG Dikgopolo tša go tsenelela, peakanyo ya dikgopolo le kwešišo ya sengwalo.	15	Meputso **13–15** • Dikgopolo le boiphetolelo ke tša maleba tša maemo a godimodimo. • Bohlatse bja maemo a godimodimo bja kwešišo ya ditiragalo tša sengwalo.	Meputso **10–12** • Dikgopolo tše di bofaganego le boiphetolelo bja maemo a godimo. • Bohlatse bja maemo a godimo bja kwešišo ya ditiragalo tša sengwalo.	Meputso **7–9** • Boiphetolelo ke bja magareng. • Bontši bja dikgopolo bo a kwešišega.	Meputso **4–6** • Boiphetolelo ga se bja go kgotsofatša. • Dikgopolo ga se di hlaloše ka botlalo.	Meputso **0–3** • Dikgopolo di hlakahlakane.
TEORI YA SERERWA	5	Meputso **5** • Tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa.	Meputso **4** • Tlhalošo ye botse ya sererwa.	Meputso **3** • Tlhalošo ya magareng ya sererwa.	Meputso **2** • Tlhalošo le kwešišo ya sererwa ke tša motheo.	Meputso **0–1** • Ga go tlhalošo ya sererwa.

IEB Copyright © 2024

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE DITELELE

Dinyakwa	Kelo Meputso [30]	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo a godimo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG Diteng e be tša maleba. Dintlha di fiwe ka nepagalo ntle le go kgopamiša nnete.	**15**	Meputso **13–15** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. • Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimodimo.	Meputso **10–12** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimo. • Tsebo ya maemo a godimo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo.	Meputso **7–9** • Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo. • Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya magareng.	Meputso **4–6** • Bokgoni bja go araba bo laetša tsebo ye nnyane ya go araba mohuta wo wa potšišo. • Tsebo ya motheo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga e kgotsofatše.	Meputso **0–3** • O paletšwe go fihlelela ditekolo. • Ga go na tlemagano ya diteng le dikgopolo. • Dikgopolo di hlalošwa ka boripana.
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego.	**9**	Meputso **8–9** • Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.	Meputso **6–7** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana tše mmalwa.	Meputso **4–5** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.	Meputso **2–3** • Setšweletšwa ga se tšweletše sebopego sa maleba, se tletše ka diphošo.	Meputso **0–1** • Sebopego ga se sa maleba. Diphošo tša gona di a fahla.
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamego ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba.	**6**	Meputso **5–6** • Polelo le tlotlontšu di hlamegile ebile di na le maatlakgogedi. • Ga go na diphošo tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana kudu le morero.	Meputso **4** • Polelo le tlotlontšu di hlamegile gabotse. • Ga go na diphošo tše dintši tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana gabotse le morero.	Meputso **3** • Polelo e a kgotsofatša fela e na le diphošwana. • Diphošo tša mopeleto ke tša magareng. • Segalo, retšistara le setaele ke tša maleba.	Meputso **2** • Polelo ga se ye e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo tša mopeleto tšeo di hlakahlakanyago setšweletšwa. • Segalo, retšistara le setaele ga di sepelelane gabotse le morero.	Meputso **0–1** • Polelo ga se ya maleba e tletše ka diphošo tše dintši tša mopeleto.

IEB Copyright © 2024

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE DIKOPANA

Dinyakwa	Kelo Meputso 10	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo a godimo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo
DITENG Diteng e be tša maleba. Dintlha di fiwe ka nepagalo ntle le go kgopamiša nnete.	**4**	Meputso **4** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. • Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimodimo.	Meputso **3** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimo. • Tsebo ya maemo a godimo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo.	Meputso **2** • Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo. • Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya magareng.	Meputso **0–1** • Bokgoni bja go araba bo laetša tsebo ye nnyane ya go araba mohuta wo wa potšišo. • Tsebo ya motheo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga e kgotsofatše.
SEBOPEGO (3) LE POLELO (3) Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego. Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamego ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba.	**6**	Meputso **5–6** • Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa. • Polelo le tlotlontšu di hlamegile ebile di na le maatlakgogedi. • Ga go diphošo tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana kudu le morero.	Meputso **4** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana tše mmalwa. • Polelo le tlotlontšu di hlamegile gabotse. • Ga go na diphošo tše dintši tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana gabotse le morero.	Meputso **3** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana. • Polelo e a kgotsofatša fela e na le diphošwana. • Diphošo tša mopeleto ke tša magareng. • Segalo, retšistara le setaele ke tša maleba.	Meputso **0–2** • Setšweletšwa ga se tšweletše sebopego sa maleba, se tletše ka diphošo. • Polelo ga se ye e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo tša mopeleto tšeo di hlakahlakanyago setšweletšwa. • Segalo, retšistara le setaele ga di sepelelane gabotse le morero.

IEB Copyright © 2024